

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14617,Teatr-Osmego-Dnia.html>
2022-12-02, 00:43

Teatr Ósmego Dnia

Teatr Ósmego Dnia, powstał w 1964 w Studenckim Klubie [Bratniak](#) w Poznaniu. Początkowo teatr studencki, stworzony przez studentów polonistyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pod kierunkiem Tomasza Szymańskiego. 1964-1968 repertuar stanowiły głównie montaże poetyckie (Juliana Tuwima, Borysa Pasternaka, Anny Achmatowej, Osipa Mandelsztama, Zbigniewa Herberta i innych). W 1964 teatr został objęty mecenatem Rady Okręgowej ZSP, od 1973 Zarządu Wojewódzkiego SZSP. Podjęta w 1966 współpraca ze Zbigniewem Osińskim spowodowała zainteresowanie grupy teatrem Jerzego Grotowskiego. Opiekę literacką sprawował Stanisław Barańczak. Pierwsze przedstawienia: "Treść gorejąca", "Ziemia jest okrągła", "Fale doświadczeń", "Wielki Testament" (François Villona), "Lalek" (Z. Herberta), "Męczeństwo i śmierć J.P. Marata przedstawione przez zespół aktorski przytułku w Charenton pod kierownictwem pana de Sade'a" (Petera Weissa), "Warszawianka" (Stanisława Wyspiańskiego), "Ziemia jałowa" (Thomasa Stearnsa Eliota), "Edward II, chwila bez imienia" (Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Tadeusza Gajcego), "Escorial" (wg Michela de Ghelderode'a, Miguela de Cervantesa, Władysława Broniewskiego, Adama Ważyka i innych). W III 1968 członkowie i współpracownicy Teatru uczestniczyli w protestach studenckich, aresztowano Waldemara Leisera.

1968-1976 w teatrze doszło do zmian personalnych (latem 1968 odszedł T. Szymański, kierownikiem Teatru został Lech Raczak) i przekształcenia profilu z teatru poetyckiego w młody teatr o nowej estetyce i świadomości artystycznej. W tym okresie współtworzyli go Gabryjela Bodniak, Bogdan Dotowicz, Lech Dymarski, Ryszard Kacperski, Elżbieta Kalemba, Marek Kirschke, L. Raczak, W. Leiser, Barbara Pietrzykowska, Wojciech Wołyński, a literacko wspierał S. Barańczak. W przedstawieniach pojawiły się akcenty

polityczne: "Duma o Hetmanie" (wg Stefana Żeromskiego, 1968), "Wprowadzenie do..." (1970), "Sztafeta" (1971), "Jednym tchem" (pierwotny tytuł "Stacja krwiodawstwa", w dokumentach występuje również jako "Krwiodawcy") nawiązujący do wydarzeń Marca '68 i Grudnia '70, "Integracja" (1972), "Wizja lokalna" (1973), "Musimy poprzestać na tym, co tu nazwano rajem na ziemi...?" (1975). Od ok. 1973 zespół współtworzyło nowe pokolenie autorów: Teresa Puto, Tadeusz Janiszewski, Ewa Wójciak, Małgorzata Walas, Marcin Kęszycki, Jerzy Nowacki. Teatr uczestniczył w zagranicznych festiwalach teatralnych w Palermo, Gandawie, Brukseli, Kolonii, Parmie. Od 1976 nawiązano współpracę z KOR, część zespołu uczestniczyła w wykładach latających uniwersytetów, spotkaniach autorskich S. Barańczaka, posiadała przemycone do Polski wydawnictwa emigracyjne oraz - od powstania w listopadzie 1977 poznańskiego SKS - utrzymywała kontakty z opozycją, m.in. niektóre spotkania poznańskiego SKS miały miejsce w siedzibie Teatru. W 1976 aktorzy teatru wzięli udział w akcji zbierania podpisów pod protestami ws. zmiany konstytucji. W III 1977 SB przeprowadziła rewizje w mieszkaniach Adama Borowskiego, Tadeusza Janiszewskiego, M. Kęszyckiego, Waldemara Modestowicza, J. Nowackiego, L. Raczaka, Romana Radomskiego, Tomasza Stachowskiego. 1977-1979 władze zakazały teatrowi wyjazdów na międzynarodowe warsztaty teatralne w Kopenhadze, na tournée po Francji i Włoszech oraz wprowadziły zapis cenzuralny na jego nazwę i zakaz publikowania recenzji z przedstawień w prasie krajowej. Stosowały również liczne szykany administracyjne wobec członków Teatru i pracowników. Kolejna sztuka "Przecena dla wszystkich" (1977) była spektaklem o wyraźnych akcentach politycznych, nawiązujących m.in. do represji policyjnych wobec protestujących robotników Radomia i Ursusa i została w środowisku młodej inteligencji uznana za dzieło kultowe. W 1978 teatr zorganizował uliczne manifestacje teatralne "Poezja na ulice, Liberté d'Espression" we Wrocławiu. Kolejna sztuka, "Ach jakże godnie żyliśmy" (1978), otrzymała wszystkie nagrody na Konfrontacjach Młodego Teatru w Lublinie. W 1979, na mocy porozumienia między SZSP a Ministerstwem Kultury i Sztuki, nastąpiła profesjonalizacja teatru - zespół otrzymał etaty w Estradzie Poznańskiej.

W VIII 1980 aktorzy przyjechali do strajkujących robotników Wybrzeża. Jesienią 1980 prezentowali spektakle dla widowni robotniczej w Gdańsku i Wrocławiu. 11 IX 1980 w teatrze powstało koło „S”. W okresie „S” powstał spektakl "Więcej niż jedno życie" (1981), który był metaforą obywatelskiego nieposłuszeństwa. Teatr został współorganizatorem obchodów 25-lecia Czerwca '56, na które przygotował kolaż tekstów polskich poetów Nowej Fali oraz wierszy Z. Herberta, a także uczestniczył w 1980 w festiwalu Teatr Studencki Robotnikom Gdańsk '80 i w uroczystościach odsłonięcia Pomnika Poległych Stoczniovców.

Po 13 XII 1981 teatr otrzymał całkowity zakaz grania w miejscach publicznych. Aktorzy i pracownicy prowadzili aktywną działalność podziemną m.in. Wydawali pismo „Wiadomości Tygodnia”, kolportowali prasę i wydawnictwa podziemne, a Małgorzata Walas była spikerką podziemnego Radia „S”. 28 VI 1982 Estrada Poznańska dała wypowiedzenia wszystkim członkom zespołu, ale pod naciskiem opinii publicznej w VII 1982 decyzję cofnięto. Kolejne przedstawienia to "Przypowieść" (VI 1982) i "Wzlot" (XII 1982). Wiosną 1983 teatr otrzymał Nagrodę Kulturalną „S” przyznaną przez Tymczasową Komisję Koordynacyjną „S” za "Wzlot". Stosował formułę teatru ulicznego, prezentując przedstawienia "Raport z obłożonego miasta" (1983), 'Cuda i mięso" (1984). W 1984 ostatecznie został zdelegalizowany, utracił wsparcie finansowe Estrady Poznańskiej, swoje spektakle prezentował jednak dalej, korzystając z pomieszczeń udostępnionych przez Kościół. Od 1984 grał w kościołach i na terenach przykościelnych sztuki "Piołun" (1985), "Mała Apokalipsa" (1985), "Raport z obłożonego miasta". Do 1985 zespół był w Poznaniu animatorem warsztatów teatralnych. VI 1985 – VI 1986 działał równocześnie w Polsce i za granicą; część zespołu, która otrzymała paszporty, prezentowała "Auto-da-fé" na zachodzie Europy, pozostali grali "Małą Apokalipsę" w kościołach w Polsce. W 1986 część zespołu podjęła decyzję o emigracji, aby móc kontynuować działalność teatru. Aktorzy pracowali we Włoszech dzięki pomocy Teatro Nucleo. Teatr ponownie występował w Polsce w 1989 na XVI Ogólnopolskim Przeglądzie Teatrów Debiutujących Start w

Poznaniu w charakterze nieoficjalnego uczestnika, gdyż brał udział w „wędrującym” Międzynarodowym Projekcie Teatralnym „Mir Karawane” i w związku z tym zatrzymał się w Polsce (bez prawa pozostania w kraju) w drodze z Moskwy do Europy Zachodniej. W Poznaniu odbyły się 2 zamknięte spektakle "Piołun" w Galerii Jezuitów oraz w Ośrodku Teatralnym Maski. Po 1989, po powrocie z emigracji, teatr wznowił działalność w Poznaniu przy ul. Ratajczaka 44.

Aktorzy byli rozpracowywani w ramach wielu spraw, m.in. przez Wydz. III KW MO/WUSW w Poznaniu w Poznaniu w ramach SOR krypt. Herkules (16 III 1977 – 17 II 1986) oraz SOR krypt. Skorpion.

Agnieszka Łuczak

[Region Wielkopolska, Poznań](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)